

1

MARGALIT
COHEN-EMERIQUE

1. Bevezetés

1.1. Miért pont kompetencia-keretrendszer?

A bevándorlókkal és más kulturális kisebbségekkel dolgozó szociális szakemberekkel való évek óta tartó együttműködés révén Margalit Cohen-Emerique olyan megközelítést alakított ki, amely forradalmasította az interkulturális képzések tervezésének módját. Az olyan paradigmaváltó megközelítéseket, mint az övé, amelyek széles körben elismertté és népszerűvé válnak, az a veszély fenyegeti, hogy sokan átveszik, sokféleképpen alkalmazzák, gyakran a szerzők által javasolt eredeti keretrendszertől nagyon eltérően. A kritikus incidenseken alapuló interkulturális megközelítés ugyanennek a kockázatnak van kitéve. Sok oktató legalább részben alkalmazza a módszereket interkulturális képzésein Franciaországban, francia ajkú Belgiumban és Olaszországban. Ezen oktatók közül némelyiket nem Margalit Cohen-Emerique vagy az általa képzett oktatók első generációja képezte ki, ami a módszer téves használatához és félreértéséhez vezetett, így nem a kívánt tanulási eredményeket hozta. Ez az első, a ZELDA projektben elkészített útmutató a módszer összehasonlítását javasolja a tartalom, a módszer és a megvalósítás szempontjából minimális kritériumok meghatározásával, ami segít biztosítani, hogy a képzések elérjék pedagógiai céljaikat. Ez az összehasonlítás az első lépés annak meghatározásához, hogy az oktatóknak milyen kompetenciákra van szükségük a képzések hatékony lebonyolításához. A következőkben a „minimális kritériumokra” és a „kompetenciák keretrendszerére” együttesen „keretrendszerként” hivatkozunk, és röviden bemutatjuk, kinek ajánljuk, hogyan épül fel és hogyan alkottuk meg.

1.2. Kinek készült ez a keretrendszer?

Ezt a keretrendszert elsősorban olyan oktatóknak szánjuk, akik szeretnék a Cohen-Emerique által kidolgozott megközelítésről szóló képzést végezni, hogy ők maguk is jártasak legyenek az ilyen képzések lebonyolításában. Számukra ez a keretrendszer iránytűként szolgálhat, amely megmutatja a szükséges kompetenciákat, tanulási utakat.

A keretrendszer hasznos lehet továbbá intézmények számára is, melyek szeretnék oktatókat szerződtetni Margalit Cohen-Emerique módszerén alapuló képzések tartására. Bár az építőelemek és szükséges kompetenciák meghatározásának ez nem az egyetlen lehetséges módja, mégis kellően precíz összehasonlítási pontot ad a más oktatók által kínált javaslatok értékeléséhez.

1.3. Hogyan dolgoztuk ki a keretrendszert?

A kompetenciák keretrendszerének fejlesztése során kiindulópontunk a kompetenciák OECD Deseco munkacsoport által javasolt meghatározása volt.¹

¹ OECD 2005 The Definition and Selection of Key Competencies last accessed on 19/05/2020 at <https://www.oecd.org/pisa/35070367.pdf>

“A kompetencia több, mint tudás és készségek. Magában foglalja a komplexebb igényeknek való megfelelés képességét, a pszichoszociális erőforrások (beleértve a képességeket és attitűdöket) igénybevételével és mobilizálásával az adott kontextusban.”

Egy ilyen igényeken alapuló definíció garantálja a kompetencia dinamikus – nem statikus vagy merev – konceptualizálását és figyelembe veszi a kontextus fontosságát. Esetünkben a kontextust a Margalit Cohen-Emerique szemlélete szerinti interkulturális képzések adják, amelyet az oktatási és a szociális terület szakembereitől kezdve az interkulturális mobilitásban élő emberekig sokféle csoportnak kínálnak. A kompetenciák feltérképezéséhez két „ablakot” nyitottunk: az első ablak az MCE megközelítését követő képzések építőköveire nyújt kilátást, a második pedig a kihívásokra, amelyekkel az oktatók szembesülnek ilyen képzések lebonyolításakor.

A kompetenciák keretrendszerének kidolgozására irányuló stratégiánk a partnerszervezetek (Artemisszió Alapítvány, CBAI, CESIE, Élan Interculturel és RUAH) oktatói által a módszer alkalmazásának többéves gyakorlatára épült. Ezen szervezetek többségének munkatársait Margalit Cohen-Emerique képezte ki, képzési gyakorlatuk az eredeti szándék szerintinek tekinthető. Különösen Ariella Rothberg közreműködésére számítottunk, aki Cohen-Emerique közvetlen munkatársa volt az elmúlt húsz évben, és az oktatói kézikönyv társszerzője. A munkafolyamat abból állt, hogy összegyűjtöttük a szakmai szektorban tartott tréning sorozatokat ezektől a szervezetektől, a három napos vagy hosszabb (általában 9 napos) tréningeket trénerképzésnek tekintve. A különböző gyakorlatok összehasonlítása vezetett a tartalmi szempontból kulcsfontosságú elemek azonosításához, ezeket nevezzük „építőelemeknek”. Ezen munkafolyamat eredménye a “minimum kritériumokra” tett javaslat. Egy lépéssel tovább mentünk, és minden „építőelem” esetében meghatároztuk azokat a módszertanokat, amelyek alkalmasak arra, hogy kielégítő módon kezeljék ezeket a tartalmi elemeket, valamint a kompetenciák olyan elemeit, mint a tudás és a készségek.

Ezzel párhuzamosan megkérdeztük az oktatókat arról is, milyen kihívásokkal kell szembenéznük az Margalit Cohen-Emerique megközelítésén alapuló képzések lebonyolítása során. Ez a kihívások hat fő területének azonosításához vezetett. Ezekhez – az építőelemekhez hasonlóan – azonosítottuk a kompetenciaelemeket.

E két „ablak” kombinációja segített abban, hogy meghatározzuk a kompetenciák végső keretrendszerét.

1.4. Az útmutató felépítése

A következőkben röviden bemutatjuk Margalit Cohen-Emerique-t és az általa létrehozott megközelítést. Noha a módszer megértéséhez nem feltétlenül szükséges megismerkedni vele és életének fordulópontjaival, de segít tisztán látni, hogyan fejlesztette ki azt. Az átláthatóság érdekében hasznosnak éreztük azt is, hogy bemutassuk magunkat, a Zelda csapatában részt vevő szervezeteket is. Különös tekintettel arra, hogy hogyan találkoztunk a Margalit Cohen-Emerique által létrehozott módszertannal, és hogyan folytatjuk az ő megközelítésének integrálását a gyakorlatunkba. A harmadik fejezet bemutatja a kompetencia-keretrendszert a három területre összpontosítva: elméleti ismeretek alkalmazása, decentralizáció és az élettapasztalatok felhasználása a tanulás szolgálatában és az interkulturális képzési folyamat irányítása, valamint a résztvevőkkel való interakciók. A negyedik fejezet megnyitja az „első

ablakunkat”, részletezve az MCE oktatások “minimum kritériumait” tartalom és módszerek tekintetében, az “építőelemek” szerint strukturálva. Az ötödik fejezet azokra a kihívásokra összpontosít, amelyekkel az oktatók az ilyen képzések során legnagyobb valószínűséggel találkozhatnak: felkészülés a résztvevők sérülékenységre, az oktatók saját sérülékenységére, különböző típusú ellenállásokkal való szembesülés, hajthatatlan rasszista álláspontok ellensúlyozása, és az újonnan megszerzett ismeretek és készségek integrálásának elősegítése a résztvevők szakmai gyakorlatába.

2. Margalit Cohen-Emerique és a ZELDA csapat

A ZELDA projektben részt vevő szervezetek és emberek mélyen elkötelezettek a Margalit Cohen-Emerique által kifejlesztett módszer mellett. Mindannyiunkat csábított a benne rejlő lehetőség néhány lényeges ellentmondás és kihívás leküzdésére, melyek az interkulturális képzések velejáráói, úgy mint: hogyan találjuk meg az egyensúlyt; megfelelő jelentőséget tulajdonítva a kultúrának és a kulturális különbségnek anélkül, hogy esszencializálnánk és általánosítanánk. Hogyan ismerjük el a másik ember kulturális értékeit és gyakorlatait anélkül, hogy ezeket erőltetnénk vagy felnagyítanánk, ezáltal elzárnánk őket egy megközelíthetetlen másságba.

Tudatában vagyunk azonban annak is, hogy a módszert leginkább a francia nyelvterületeken (Franciaország, Belgium, Québec) ismerik, a világ más részein sokkal kevésbé. Ezért fontosnak éreztük a módszer és az elképzelés mögött álló személy bemutatását. Helyénvalónak tartottuk azt is, hogy némi háttérinformációt adjunk arról is, hogy kik vagyunk mi a ZELDA projektben, és mi a kapcsolatunk a bemutatni és népszerűsíteni kívánt módszerrel. Ennek megfelelően ez a fejezet Margalit Cohen-Emerique és az általa létrehozott módszer rövid bemutatásával kezdődik. Ezt követi a ZELDA projekt mögött álló szervezetek rövid ismertetése, valamint a módszerrel való találkozásuk és annak alkalmazása. Különösen örülünk, hogy Ariella Rothberget a projekt csapatában tudhatjuk, aki hosszú ideje Margalit Cohen-Emerique munkatársa és társszerzője volt. Ezt a részt az ő szövege zárja, szép keretet adva a fejezetnek.

2.1. Margalit Cohen-Emerique és módszerének bemutatása

Ki Margalit Cohen-Emerique?

Margalit Cohen-Emerique szociál pszichológus, kutató és oktató. Nem véletlen, hogy az interkulturalitás területét találta meg. Életútja egészen különböző környezeteken vezetett keresztül, amelyek maguk is folyamatos fejlődésben voltak. Tuniszban született, tunéziai zsidó családban, akkulturációs folyamatok jellemezték: nagyszülei nem beszéltek franciául, mélyen vallásosak voltak, (felidézi nagymamája nővérét, aki török stílusú bő nadrágot hordott,) míg anyja hibátlan francia nyelven beszélt lányaihoz, rokonaival pedig zsidó-arabul, illetve a két nyelv keverékén beszélt. Gyermekkorát az “azelőtti” világ és a családjában nagyra értékelt modern nyugati, francia szellemű oktatás közötti kettősség kísérte végig. Ennek megfelelően francia iskolákban tanult. Franciaország ezer módon vonzotta, egyfajta paradicsomnak tűnt számára, mely egyszerre van közel és távol. Közel, mert történelmét és földrajzát úgy ismerte, mint a saját tenyerét, de távol, mert sosem járt ott és nem volt francia állampolgársága.

Elsősorban zsidónak érezte magát, mert e zárt kisebbséghez tartozott, mely együtt élt egy gyarmati társadalmon belül, ami akkoriban nagyon tagolt volt, még úgy is, hogy ez a zsidó identitás elfogadott volt a modern világi felfogás szerint. És még ha volt is kapcsolata az arab-muszlim többség tagjaival vagy a francia közösséggel az iskolában, az nem volt mély, mivel ezek a csoportok izoláltan éltek.

Ez az ellentmondásos közeg és identitásának keresése készítette arra, hogy 17 éves korában csatlakozzon egy baloldali cionista mozgalomhoz és érettségijével a zsebében egy izraeli kibucban telepedjen le. Eleinte a nagyon egyszerű életkörülmények ellenére eufóriában és lelkes érdeklődéssel élte meg ezt a mini kollektivisták közösséget, köszönhetően a közös értékrendnek és a héber nyelv megtanulásának, amely a második nyelvévé vált. Néhány év után ez a kollektív élet kezdett terhekké válni számára, különös tekintettel a munkájára (kisgyermek nevelője volt, miután pár hónapot a földeken és a konyhán töltött), elgondolkodott, hogy egész életében így akar-e dolgozni, főleg mivel a nők munkalehetőségei meglehetősen korlátozottak voltak, a nemek közötti – elméleti – egyenlőség ellenére. De ami igazán eltántorította, az az volt, hogy a csoport nem volt hajlandó szünetet adni neki a kollektív életéből hogy felsőoktatásba kezdjen: ez a visszautasítás fellázította és úgy döntött, hogy örökre elhagyja a kibucot.

Ezután Párizsba indult, hogy pszichológiát tanuljon, így harmadszorra is elmélyülve egy új kulturális környezetben: elbűvölve fedezte fel Párizst (nem Franciaországot), éghajlatát, építészetét (kissé csalódottan, mivel sötétnek találta) és az egyetemi életet. De mindenekelett a francia nyelvvel való találkozás nyugtázta le a kifejezések és árnyalatok gazdagságával. Azonban minden energiáját tanulmányaiba fektette, hogy megszerezze azokat az okleveleket, amelyek lehetővé teszik, hogy klinikai pszichológusként praktizáljon Izraelben. Ezt négyéves tanulmánya után elérte, és visszatért Izraelbe. Pszichológusként először bevándorló serdülőkkel foglalkozott, majd az Egészségügyi Minisztériumban egy mentálhigiénés és utógondozó központban dolgozott. Pályafutásának ezen első részében értette meg, különféle személyes és szakmai tapasztalatok révén, hogy figyelembe kell venni a kulturális változókat. És ezt nemcsak a világnézetek és életstílus sokféleségeként, hanem a nyugati modellek uralma, valamint a csoportidentitások és a hozzájuk rendelt prekoncepciók hierarchikus osztályozása vonatkozásában is. Abban az időben, az 1960-as években, kevés magasan képzett észak-afrikai emigrált Izraelbe. Felfedezte a sztereotípiák, az előítéletek és a diszkrimináció erejét a bevándorlók ezen kategóriája ellen, bár neki soha nem kellett szenvednie tőlük. Csak akkor tapasztalt némi megdöbbenést, amikor az emberek megismerték a származását. Ez fokozatosan az identitással kapcsolatos kérdésekhez vezetett: a francia kultúrában és oktatásban szocializálódott, de nem volt francia nemzetiségű, saját választása szerint izraeli volt, izraeli értékrendben osztozott. Végül, észak-afrikai zsidó is volt, de csak származása szerint, mivel gyökereiből szinte semmi sem maradt. Ezek a kérdések vezették arra, hogy az identitással kapcsolatos kérdésekkel foglalkozzon.

Ezután újra Franciaországban találta magát, a francia kormány ösztöndíjának köszönhetően, az Ecole des Hautes Etudes pszichológiai doktori iskolájában. Kutatásának témája "az észak-afrikai zsidók, különösen a marokkói zsidók akkulturációja Franciaországban". A doktori dolgozatához végzett kutatás döntő időszak volt számára, mivel jobban megismerte szülei élettörténetét, többdimenziós kontextusba helyezve azt. Kutatásai abban is segítettek neki, hogy megtalálja helyét ebben az áramlatban, ami gyermekkorának közösségét más helyek és

más identitások felé sodorta. Ez meghatározó időszak volt számára. Miután ledoktorált úgy döntött, hogy Franciaországban marad és új karrierbe kezdett, amelynek eredményeként más kutatókkal és oktatókkal együtt az interkulturalitás egyik úttörője lett Franciaországban, több európai országban és Kanadában (Quebec).

Szemléletének eredete

Ebben az időszakban, a hetvenes évek elején kezdte Margalit Cohen-Emerique a bevándorlókkal dolgozó szociális munkások képzését, abban az időszakban, amikor a bevándorlókat még ideiglenes lakosnak tekintették. Franciaország 1975-től kezdve drasztikusan csökkentette a munka céljából történő bevándorlás lehetőségét, ezzel a családegyesítést téve a bevándorlás egyetlen megmaradt módjának. Ennek következtében az állami szociális szolgáltatóknak ezen új típusú bevándorlók igényeit kellett kielégíteni, akik letelepedtek és állandó jelleggel kívántak az országban élni. Ezeknek a szolgáltatóknak ismeretlen és olykor furcsa igényekkel és problémákkal kellett szembenézniük, amelyeknek sem megértésére, sem megválaszolására nem voltak eszközeik, ami komoly nehézségeket okozott.

Ezzel összefüggésben vállalkozott Margalit Cohen-Emerique már a 1980-as években speciális képzésekre. Célja az volt, hogy átadja a bevándorlókkal kapcsolatos ismereteit olyan különböző tárgykörökben, mint: kulturális sajátosságok, akkulturáció, identitásválság, alkalmazkodási folyamat. A tanítványok többnyire szociális és oktatási területek dolgozói voltak: szociális munkások, szociális gazdasági tanácsadók, szakoktatók, valamint írás-olvasás- és francianyelv-tanárok. Az elképzelés az volt, hogy az elméleti háttér és az esettanulmányokon alapuló tudatosságnövelés ötvözésével a terepen dolgozók képesek felfedezni mindazokat az alapismereteket, amelyek lehetővé teszik számukra az egyének és a családok helyzetének lehető legpontosabb megértését. Ennek célja az volt, hogy felkészítse őket az olyan téves értelmezések és téves megítélések ellen, mint például: egyenlőségjelet tenni a bevándorlók és a társadalmi vagy pszichológiai deviáns magatartás közé, a francia társadalom kihasználásával vádolni őket, és gyermekeiket potenciális bűnelkövetőknek tekinteni. Mindezek a prekoncepciók nem megfelelő beavatkozásokhoz vezetnek. Hitte, hogy más kultúrák széles körű és mélyreható ismerete lehetővé teszi e nehézségek leküzdését.

Megfigyelései

Szakemberek néhány csoportjának esettanulmányokkal vagy konkrét kérdésekkel kapcsolatos egyéves nyomon követése után kiderült, hogy képzési modellje nem megfelelő. Három megfigyelés fokozatosan világossá vált számára:

- Először is, annak ellenére, hogy az elmélet mindig kapcsolódik a gyakorlati helyzetekhez, a szakemberek nem alkalmazták ezeket, amikor fel kellett mérniük a bevándorlók igényeit és szükségleteit. Továbbra is a szokásos referenciakeretekre támaszkodtak, például a pszichoanalitikus megközelítésre vagy egyszerűen a jogi és bürokratikus keretekre. Mintha a kulturális különbség pusztán folklór lenne, amivel csak az érdekesség kedvéért érdemes tisztában lenni, de nem nélkülözhetetlen a szakmai hozzáértéshez, ami az "egyetemes ember" tiszteletén alapul. Ugyanakkor, paradox módon, a tréningek résztvevői továbbra is a bevándorlók "eredeti

kultúrájáról” kértek oktatást, anélkül, hogy belegondoltak volna, hogy azt a befogadó társadalommal való kapcsolat hogyan módosítja.

→ Ebből fakad az első kérdés: miért nem sikerült az elmélet integrálása? Milyen kognitív, értékelő és affektív filterek és szűrők léptek működésbe?

- A második megfigyelés arra irányult, ahogyan az emberek az oktatásokon az eredeti kultúrákról kapott ismereteket felhasználták. A szakemberek minden alkalommal (negatív vagy pozitív) sztereotípiák formájában alkalmazták azokat, anélkül, hogy megpróbálnák megvizsgálni, hogy alkalmazhatók-e egy adott kontextusban egy adott személyre, akinek sajátos személyes története és összetett identitása van. Mintha a személy egyéni dimenzióját teljesen törölné és felülírná a kulturális dimenzió, anélkül, hogy arra bármilyen hatással lenne a befogadó ország.

→ Következésképpen a második kérdés: miért arra használják a résztvevők a képzés során kapott kulturális tudást, hogy esszencializálják az identitást? Ez milyen hatással lehet az érintettel való kapcsolatra és mindenekelőtt a bizalom kialakításának lehetőségére?

- A harmadik megfigyelés ugyanolyan paradox volt, mint az előző: a képzések során a résztvevők sok kérdést tettek fel az általuk segített emberek szokatlan viselkedéséről és szokásairól, de úgy tűnt, egyikük sem tett semmilyen lépést a válaszok keresésére a képzés megkezdése előtt, sem könyvekből, sem informátoroktól, sem maguktól az érintettektől. Ez alapvető információk komoly hiányát eredményezte az általuk segített családok és egyének társadalmi-történeti kontextusáról. Ezt a magatartást úgy lehetne összefoglalni, hogy: “minden úgy történt, mintha a bevándorlók csak attól a pillanattól kezdve léteznének, hogy betették a lábukat francia földre”.

→ Ennélfogva felmerült egy harmadik kérdés: hol van a nyitottság, kíváncsiság és mások iránti érdeklődés?

Ez a három megfigyelés és az abból következő kérdések készítették arra, hogy felülvizsgálja és alaposan újragondolja képzési koncepcióját. Világossá vált számára, hogy a bevándorlók viselkedésének jelentésével kapcsolatos ismereteket nyújtani mindenképpen szükséges, de nem elegendő. Vagy ami még rosszabb, kontextus nélkül az ilyen tudásnak akár ellenkező hatása is lehet, azaz megerősítheti és elmélyítheti a félreértést és az intoleranciát. És ezek az ismeretek egyébként sem fedik le a gyakorlatban előforduló sok-sok valós interakciós helyzetet. Ebből fakadt a váltás a módszertanában: a bevándorlókról a szakemberekre kellett áttennie a hangsúlyt, anélkül azonban, hogy tartózkodott volna az előbbiekre való hivatkozástól.

Ezért új képzési modellt dolgozott ki, amely a következőképpen fogalmazható meg: a képzés célja, hogy a bevándorlókkal foglalkozó szakemberek felkészültté váljanak a kulturális különbségek (normák, értékek, világnézet, szükségletek) észlelésében, felismerésében és kutatásában, és tudatában legyenek a migrációs pályáknak, a családjegyesítés típusainak, az akkulturációs folyamatoknak és a befogadó társadalomhoz való alkalmazkodásnak is annak érdekében, hogy ezeket beilleszték a szakmai gyakorlatba. Számára az alábbi három szempont alapvető fontosságú:

- Észlelés, mert az ismeretek hasznosságának ellenére akadályai is vannak az észlelésnek.
- Megismerés, mely magában foglalja a megértést is, de a mások tolerálására és tiszteletére való képességet is, ami a segítő folyamat elengedhetetlen feltétele.
- Vizsgálódás, azaz aktív attitűddel, nyitottsággal, hiteles érdeklődéssel, kíváncsisággal fordulni és kérdéseket feltenni a kliens felé, az elsődleges kapcsolattartó és az elsődleges forrás felé.

Ezekben az állításokban nincs semmi igazán eredeti: ha teoretikusoktól olvasunk a társadalmi cselekvésről, különösképpen esettanulmányokról, ugyanazokat a humanisztikus elveket találjuk. E sok szöveg közül azonban egyik sem beszél arról, hogyan lehet legyőzni a sokféleséggel való szembesülés során felmerülő akadályokat, vagy akár arról, hogy hogyan lehet kezelni az értékkonfliktusokat, amikor olyan populációval foglalkozunk, amelynek értékei összeegyeztethetetlenek nyugati társadalmaink értékeivel. Ezért ezt a feltérképezetlen területet választotta felfedezési terepének.

Szemléletének eredetisége abban is rejlik, hogy nem csak elméleti és gyakorlati tudása alapján épített képzést, hanem azt választotta, hogy szakemberek körében végzett terepi munka által még jobban feltárja, megértse, majd továbbfejlessze módszerét. Ezért úgy döntött, hogy akciókutatást végez, amelynek középpontjában a szakemberek állnak, olyan holisztikus megközelítésben, amely a kulturálisan különböző egyénnel vagy kollektívával való interakciójuk során vizsgálja őket. Az interakciót szakmai kontextusban megosztási folyamatként definiálta, amely a kommunikáció révén lehetővé teszi a beszélgetőpartnerek számára, hogy kölcsönösen befolyásolják egymást. Ez lett tanulmányának tárgya.

Ugyanakkor szüksége volt egy elméleti alapra a képzési program felépítéséhez, amely a szakemberek számára érthetőbbé teszi azt. Célkitűzése tehát kettős volt: akciókutatásai során fel akarta térképezni a szakemberek nehézségeit és azonosítani e nehézségek forrásait, és ezzel párhuzamosan a képzéshez megfelelő célkitűzéseket és módszertant kellett meghatározni. Így azok a szakemberek, akikkel dolgozott, egyszerre tanulmányának tárgyai és képzésének alanyai is lettek.

Amikor a kutatás elkezdődött az 1980-as évek végén, Franciaországban nagyon korlátozott mennyiségű elméleti ismeret állt rendelkezésre a különböző kulturális gyökerekkel rendelkező emberek közötti interakciókról, és gyakorlatilag semennyi a bevándorlókkal folytatott szakmai beavatkozásokról. Erre a hiányosságra való tekintettel rájött, hogy egymást követő szakaszokra vonatkozó elméleti referenciákhoz csak úgy férhet hozzá, ha keresztezi a meglévő elméleti irányzatokat és a terepen tevékenykedő szakemberek tapasztalatait.

Megközelítésének alapját képező elméleti referenciák

Margalit Cohen-Emerique úgy döntött, hogy különböző tudományos tudományterületekről kölcsönöz olyan fogalmakat, amelyeket relevánsnak érzett, továbbra is a lehető legszorosabban az interakciós folyamatokra koncentrálna. Csak megjegyzésként idézzük őket ide, hogy megmutassuk, milyen változatos megközelítések táplálták gondolkodásmódját és elméletének kidolgozását:

- Kulturális pszichológiai kutatások segítségével felfedezte, hogy a normák és értékrendek különbségei jelentik a fő nehézségeket a szakemberek számára a kliensek megértésében.
- Az akkulturáció tanulmányozása, különböző folyamatok feltárása, amelyek a szakemberek számára nem mindig könnyen értelmezhetőek.
- A csoportok közötti kapcsolatok és észlelés szociálpszichológiai kutatása sokat segített az etnocentrizmus, az előítéletek és a diszkrimináció tanulmányozásában, amelyek általában rendszerszintűek ezen a szakmai területen.
- A cselekedetek okaira való következtetés tanulmányozása (beleértve az attribúciós hibákat) központi szerepet játszott Margalit Cohen-Emerique kutatásában, az attribúciót a szakmai tudás sarokpontjának tekintve.
- Migrációval kapcsolatos kutatások, ami egy alapvető információkat adó nagy tanulmányterület.
- Az interkulturális kommunikáció fontos elméleti keretet nyújtott a különböző kulturális modellek közötti folyamatok és kommunikáció dinamikájának leírására.
- A szociális reprezentáció (SR) irányzat, amely kulcsfontosságú koncepciókat kínál a kutatáshoz és a képzéshez is.
- A Palo Alto-i iskola, amelynek középpontjában a testtel, a tér és idő ábrázolásával és a kommunikáció módjaival kapcsolatos kulturális különbségek közötti lehetséges kapcsolódási pontok álltak. Ezek magyarázatul szolgáltak a gyakorlati alkalmazás elemzésének bizonyos nehézségeire, és segítettek a kommunikáció gátjainak relativizálásában.

A francia nemzeti oktatási rendszer és a közösségfejlesztő szakma képzési programjai, melyek akkor léteztek, nem voltak segítségére. Csak felszínesen érintették a különböző kulturális modellek kapcsolatának alapvető problémáját, gyakran csak anekdotákon alapulón. Az interkulturális kommunikációról szóló amerikai képzési kézikönyvek pedig mesterkéltnél javasoltak, amelyek nem voltak alkalmasak az integráció ezen szereplőinek problémáihoz. A szakemberek e két tapasztalata lehetővé tette számára, hogy jelentős előrehaladást érjen el mind a kutatás, mind a képzés terén.

A gyakorló szakemberek hozzájárulása

1) A közösségfejlesztők megfigyelései a "harmadik világ" országaiban.

Cohen-Emerique új inspirációt nyert az R. Preiswerk által végzett kutatásból, aki más társadalmakkal és egyéb mezőgazdasági gyakorlatokkal kapcsolatban lévő nyugati szakembereknek nyújtott tanácsadást. Preiswerk megfigyelései és javaslatai megerősítették abban, hogy olyan megközelítést válasszon, amely a szakemberekre összpontosít, és arra, hogy ők hogyan ragadják meg a valóságot. Preiswerk megállapításai segítettek a képzési célok finomhangolásában, vagyis abban, hogy a szakemberek legyőzzék az akadályokat, melyek nehezítik a megértést. Ez az előrelépés azonban új kérdést vetett fel: vajon a

társadalmi és oktatási beavatkozás nyugati társadalmakban kialakított koncepciói alkalmazhatók-e a bevándorló népeiségre?

2) Kulturális sokk általi képzés. Egy eredetileg Honoluluban, szociális munkások képzéséhez használt megközelítés, mellyel a mikronéziai migránsokkal való együttműködésre készítették fel őket, hozta meg a kulcsfontosságú lépést módszerének fejlesztésében: a kulturális sokk felfedezésében. Azelőtt nem is sejtette, hogy a saját országukban dolgozó szakemberek kulturális sokkot élhetnek át, különösen azért, mert soha nem említették. Miután tudomást szerzett erről a jelenségről, arra ösztönözte a képzésben részt vevő szakembereket, hogy beszéljenek róla, akik ezt - nagy meglepetésére - minden fenntartás nélkül megtették, ráadásul történeteik semmiféle ítéletet nem váltottak ki kollégáikból.

Ettől a pillanattól kezdve a kulturális sokk fogalma arra készíteti, hogy módszertani konstrukciójába beépítse az interkulturalitás fogalmának Abdallah Preceille szerinti episztemológiai elemzését, aki kijelenti, hogy az interkulturalitás három új perspektívát ad a "kultúra" kifejezés tekintetében: a szubjektivista, az interakcionista és a szituációs perspektívát. A kulturális sokk e három nézőpontból való szemlélése lehetővé tette számára, hogy elkerülje azt a csapdát, miszerint a gyakorlati munkát végző szakemberek kulturális szempontból semlegesek lennének, kívül esnének a társadalmi kapcsolatokon, és ne lenne hatásuk az akkulturációra. Mivel azonban a sokk nem mindig tudatosul, szükség volt egy kutatási mechanizmus létrehozására, amely adatokkal szolgál az interakció folyamatairól szóló ismeretek előállításához, és egy olyan képzési eszközre, amely elősegíti a szakmai gyakorlatokra való reflektálást. Így született meg a "kulturális sokk" vagy "kritikus incidensek" módszere.

A kulturális sokk módszer jellemzői

Egy hét pontból álló elemző tábla kidolgozása biztosította az elemzés szabványszerűségét és szigorát, mind a kutatás, mind a képzés szempontjából.

A képzés során az elemzést a magyarázó paradigma helyett átfogó paradigma választásával hajtották végre, beleértve, hogy a viselkedés és az igények jelentésének elemzését szakemberek végezték, és mindig kontextusba helyezték.

A kutatás szempontjából a kulturális sokk módszer hozzáférést biztosított az "élő tapasztalathoz", amelynek semmi köze nincs a szupervizorok vagy szociális munkások gyakorlatához. Az interkulturális interakció folyamataira építve ér el előrehaladást.

Ezen a ponton Margalit Cohen-Emerique ezeket az adatokat összegyűjtötte, rendszerezte és összekapcsolta a fent említett elméletekkel az érthetőség biztosítása érdekében.

A Margalit Cohen-Emerique által végzett akciókutatás tanulságai

Az "érzékeny zónák" felfedezése és az akadályok feltérképezése, melyek nehezítik a kommunikációt és a kulturálisan különböző másik fél megértését. Az adatok törvényszerűségeit és redundanciáit "iránymutató képeknek" vagy "érzékeny zónáknak" nevezett témákba csoportosítottuk. Ezek azok, ahol a szakembernek a legnehezebb kommunikálni a másikkal, ahol a félreértések a leggyakoribbak, a legerősebbek, és ahol az érzések a leghevesebbek, és potenciálisan szakmai kudarcokhoz vezethetnek.

Az interkulturális megközelítés felépítése: Margalit Cohen-Emerique kidolgozta háromlépcsős megközelítését, amely magában foglalja a decentralizációt; a másik referenciakeretének feltérképezését; és a negóciációt (tárgyalás és mediáció).

Konklúzió

Margalit Cohen-Emerique módszere ma nagyon különleges helyet foglal el az interkulturális képzések területén, ahol még mindig túl gyakoriak a behaviorista modellek, amelyek olyan útmutatókat adnak, hogy hogyan dolgozzunk egy adott bevándorló népeiséggel.

Megértésre és a szituációk elemzésére alapuló módszere megkönnyíti más kultúrák és rejtett dimenziók megközelítését, kiindulópontként használva ugyanezen szempontok felfedezését saját társadalmunkban.

- A módszer fontos átalakulásokat hoz abban, hogy a szakemberek hogyan tekintenek a célcsoportjaira és hogyan viszonyulnak különböző helyzetekhez. Nem arról van szó, mint a klasszikus pedagógiában, hogy a szakemberek saját értelmezéseit és modelljeit negatív módon közelítsük meg és hibásnak ítéljük, vagy akár megpróbáljuk figyelmen kívül hagyni őket. Épp ellenkezőleg, a cél az, hogy pontosabbá tegyük őket, mivel ezek alapozzák meg a szakemberek gyakorlatát.
- A módszertan arra készíti a szakembereket, hogy vegyék figyelembe az interakcióban részt vevő felek véleményét, legyen szó a „különböző másikkal” való találkozás során tapasztalt kulturális sokkban érzett érzelmekről vagy modellekről. A módszerhez szükséges a hipotézisek felállítása, és nem elegendő csupán egy, főként amikor az ismeretlennel, a váratlannal, vagy egy prekoncepció hatásával szembesül.
- A módszer rákényszerít arra, hogy tisztázzuk a bennünk kialakult valós vagy elképzelt képet a külföldivel vagy a külföldiekkel szemben.
- Felhívja a figyelmet a másokra vonatkozó ismereteik hiányára és az információkeresés létfontosságú szükségességére, ami nélkül a szakmai munka a megértés helyett a másik bizonytalan értelmezésére redukálódik.

Ez egyfajta folyamatos dekonstruálás és újraépítés, nehéz tanulási folyamat, néha még fájdalmas is azok számára, akik átélik. Az interkulturális dimenzió tudatosítása a szakmai kontextusban igazi kihívás. Ez az interkulturális megközelítés egyfajta építkezés, lassú munka, nem mindig könnyű, de mindig a gazdagító. Nem magától értetődő. Ehhez állandó kérdésfeltevésre van szükség a résztvevők részéről, nem a kultúrájukról vagy az identitásukról való lemondásra, hanem egy - kulturális ranglétra nélküli - új nézőpontra.